

© Ковешніков В.Г., Кожем'яка І.Я., Міщенко Н.П., Скрябіна О.М., Санькова Л.Ю.

УДК 611:371.3

СТАНДАРТИ У ВИВЧЕННІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ І ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В.Г.Ковешніков, І.Я.Кожем'яка, Н.П.Міщенко, О.М.Скрябіна, Л.Ю.Санькова

Кафедра нормальної анатомії людини (зав. – проф. В.Г.Ковешніков) Луганського державного медичного університету

Вітчизняними та зарубіжними вченими проведено низку досліджень з метою вивчення як загальних положень проблемного навчання, так і використання його основних принципів у викладанні окремих дисциплін [1-3].

Необхідність збереження та підвищення якості освіти, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства і цивілізації, у багатьох країнах на перший план висуває проблему його стандартизації. Стандартизація навчання повинна враховувати не лише якісні показники освіти, але й сукупність суцільної систематизованої програми оволодіння навичками та вміннями, що надають можливість формувати майбутнього фахівця. Так, департамент освіти США пояснює, що "Стандарти – це визначення того, що учень має знати та вміти робити" [4, 5].

У країнах, що утворилися на пострадянському просторі, багато років підтримувалася централізована система навчання, яка дозволяла "середньому" учню отримати спеціальність залежно від здібностей та інформаційної орієнтації навчальних закладів. Отже, як і вся країна, система навчання в СНД знаходилась у "стабільній ніші самопереварювання" і тому не могла враховувати накопичення нових галузей науки і техніки, та "інформаційного вибуху", який би зруйнував типовий принцип обмеженості у системі різнобічного навчання молоді.

Таким чином, реформи освіти в Україні вимагають створення національних стандартів у навчанні залежно від сучасних досягнень західної педагогічної науки з питань

технологій навчання і вимірювання й оцінювання його успішності [6-9].

На сучасному етапі оновлення вищої освіти у науковій літературі немає достатнього матеріалу, який вирішував би питання, пов'язані з реформуванням освіти в Україні завдяки впровадженню стандартів.

Мета дослідження. 1. Удосконалення і стандартизація навчально-методичних матеріалів кафедри. 2 Впровадження стандартів: мінімального рівня знань та вмінь; якості засвоєння матеріалів дисципліни; матеріального оснащення навчального процесу. 3 Вивчення шляхів реалізації стандартів вивчення та засвоєння нормальної анатомії людини.

Матеріал дослідження. 1. Календарно-тематичні плани лекцій та практичних занять з нормальної анатомії. 2. Методичні розробки для викладачів з усіх розділів анатомії людини. 3. Методичні вказівки для самостійної підготовки студентів до кожного заняття. 4. Критерії оцінки знань студентів на практичних заняттях.

Результати дослідження та їх обговорення. Нами проведено детальний аналіз календарно-тематичних планів лекцій і практичних занять з метою їх удосконалення. Розширено зміст календарно-тематичних планів, конкретизовані питання практичних навичок, якими повинні оволодіти студенти на кожному практичному занятті.

Складено новий календарно-тематичний план практичних занять для студентів педіатричного факультету, в якому більше уваги приділяється віковим особливостям будови органів і систем.

Розроблені календарно-тематичні плани самостійної підготовки студентів на кожному факультеті.

Переглянуті і вдосконалені методичні розробки для викладачів з усіх розділів анатомії. В методичних розробках конкретизовано і розширено зміст колонок "знати" та "вміти", розширено "Методичні рекомендації до проведення заняття", анатомічну термінологію приведено в відповідність до українського стандарту нової "Міжнародної анатомічної номенклатури" (Київ, 2001).

У методичних вказівках розширено "Конкретні цілі" кожного заняття, "Програму підготовки студента до заняття" та "Питання для співбесіди з демонстрацією препаратів".

Методичні вказівки щодо проведення перевідного комісійного іспиту і критерії оцінки знань студентів узагальнені та розширені у частині засвоєння "навичок" та "вмінь", а також використання української термінології.

Тестові програми комп'ютерного контролю з усіх розділів анатомії систематизовані так: для поточного контролю знань; для підсумкових занять; для навчального тренінгу.

З метою широкого залучення студентів I та II курсів до поглибленого вивчення нормальної анатомії людини, оволодіння методами вивчення будови людського організму, виховання професійної орієнтації та залучення до науково-дослідної і навчально-дослідної роботи кафедра щорічно проводить анатомічну олімпіаду. Умови олімпіади узгоджені з "Положенням про проведення предметної олімпіади", розробленим навчальною частиною університету.

У зв'язку з виданням міжнародної анатомічної номенклатури та відсутністю єдиного підручника з анатомії людини державною мовою для ВНЗів (за спеціальністю "Лікувальна справа") здійснено порівняльний аналіз наявних підручників. Найбільш суттєві зміни, за міжнародною анатомічною номенклатурою, стосуються будови нервової системи.

Виховання майбутнього фахівця у вищих медичних закладах має свої відмінності від освіти взагалі і проводиться у двох напрямках: набуття професійних навичок та вмінь, а також формування загальнолюдських якостей лікаря.

Науково-технічний прогрес вимагає стандартизації не тільки програм навчання, а й методів вимірювання якісних показників рівня знань та вмінь студентів. Таким чином, оцінка рівня знань нормальної анатомії людини має відповідати загальновідомим критеріям якості: об'єктивність, надійність, валідність, точність. Для зниження впливу суб'єктивних факторів необхідні стандартизовані умови вимірювання та аналізу його результатів (об'єктивні: вимірювання, обробка даних, інтерпретація результату) [10].

Надійність – це ступінь стійкості результатів. Ступінь надійності залежить – від об'єктивності методу, параметрів засобу вимірювання, стабільності вимірювальної характеристики. Особливо це стосується педагогічних вимірювань, оскільки ознаки, які в них досліджуються, залежать від багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, наприклад, фізичного стану особи.

"Вірогідність або валідність методу необхідна для того, щоб визначити, чи дійсно вимірюється те, що треба виміряти, або щось інше" [4, 5]. При вивченні анатомії людини існують такі рівні валідності: валідність змісту, валідність відповідності, валідність прогнозу. У теперішній час частіше використовуються такі методи вимірювання рівня знань: усна форма перевірки знань або усне опитування; письмова форма перевірки знань або письмова робота; співбесіда у формі інтерв'ю; тестування; ділова гра [10, 11].

Усна форма перевірки знань – найдавніша і найпоширеніша форма вимірювання знань. За такою формою вимірювання оцінювання проводиться за чотирибальною системою в інтервалі 2-5. Дослідження показують, що усне опитування не відповідає критеріям об'єктивності, надійності та валідності. Наприклад, одна і та ж особа по-різному оцінюється різними екзаменаторами.

Альтернативою усного опитування має бути письмова форма перевірки знань, особливо при вивченні анатомії людини, яка пов'язана з визначенням когнітивного розвитку та проблемного мислення [8, 11]. Тому серед стандартних тестів КРОК наявні питання, які потребують мислення для формування єдиної правильної відповіді.

Вітчизняна система освіти найчастіше

пропонувала опитування у формі співбесіди, яка у зарубіжних країнах називається "опитування у формі інтерв'ю" [3, 6].

Тестування з використанням комп'ютерних програм різного ступеня складності – найпоширеніший метод контролю знань, який на відміну від існуючих методів задовольняє основні методичні критерії якості. Воно дає можливість забезпечити об'єктивність як процесу вимірювання, обробки даних, так і інтерпретації. Тестування дає можливість задовольнити також і критерії валідності, тому що воно забезпечує вимірювання знань, підходячи до цього поняття системно, а також оцінити знання за обсягом та повнотою, їх системністю, узагальненням та мобільністю [2, 10, 11].

Заключним етапом вимірювання рівня знань є оцінювання. На жаль, звичайна система оцінки "п'ять балів" має низьку інфор-

мативність та малу точність поцінування, але присутність єдиних критеріїв оцінки надає можливість оцінити студента на достатньому рівні. Таким чином, знання як якісний параметр можуть бути об'єктивно виміряні та оцінені лише при комплексному застосуванні всіх доступних методів навчання, які повинні цілком відповідати основним вимогам щодо підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Висновок. У результаті проведеної роботи по удосконаленню навчально-методичних матеріалів нам значною мірою вдалося домогтися стандартного підходу до вивчення анатомії та уникнути суб'єктивізму в оцінці знань студентів. Постійний аналіз навчально-методичних матеріалів дозволяє постійно оновлювати не тільки існуючу літературу, але й впроваджувати сучасні методи і прийоми викладання, оцінки знань, навичок та вмінь.

Література

1. Ковешніков В.Г. та ін. Шляхи вдосконалення організації практичних занять з нормальної анатомії людини // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 75-76.
2. Ковешніков В.Г., Чистолінова Л.І., Руденко М.А. Впровадження сучасних комп'ютерних технологій у навчальний процес на кафедрі анатомії людини ЛуГДМУ // Медична освіта. – 2000. – № 3. – С. 43-45.
3. Макар Б.Г., Марчук Ф.Д., Кривецький В.В. та ін. Деякі особливості методики викладання анатомії людини іноземним студентам медичного факультету // Мед. освіта. – 2002. – № 3. – С. 257-258.
4. Булах І.Є. Про нові стандарти вищої медичної освіти // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 272-273.
5. National Report. On Teaches Education // Western European Education. – 1994, V. XXVI, № 3.
6. Маврич В.В. Нові технології підготовки лікарів на кафедрі анатомії людини // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 329.
7. Міжнародна анатомічна номенклатура / За ред. І.І.Бобріка, В.Г.Ковешнікова. – К.: Здоров'я, 2001. – 328 с.
8. Міщенко Н.П., Вініченко Г.С., Кожем'яка І.Я. Впровадження української мови в навчальний процес на кафедрі нормальної анатомії людини Луганського державного медичного університету // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 379-380.
9. Ремінецький Б.Я., Федонюк Я.І., Лісничук Н.Є. Із досвіту викладання анатомії людини англійською мовою // Мед. освіта. – 2002. – № 3. – С. 337-339.
10. Топка Е.Г. та ін. Форми та методи оптимізації навчального процесу на кафедрі оперативної хірургії та топографічної анатомії // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 115-116.
11. Талько В.І. та ін. Про впровадження ліцензійних інтегрованих тестів у викладанні курсу анатомії людини // Матер. доп. навч.-метод. конф. "Пробл. підготовки мед. та фарм. кадрів в Україні". – Дніпропетровськ, 2001. – С. 357-358.

СТАНДАРТИ У ВИВЧЕННІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ І ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В.Г.Ковешніков, І.Я.Кожем'яка, Н.П.Міщенко, О.М.Скрябіна, Л.Ю.Санькова

Резюме. В результаті проведеної роботи з удосконалення навчально-методичних матеріалів значною мірою вдалося домогтися стандартного підходу до вивчення анатомії, впровадити сучасні методи та прийоми викладання, оцінки знань, навичок та вмінь, що дозволило уникнути суб'єктивізму в оцінці знань студентів.

Ключові слова: стандарт, анатомія людини.

STANDARDS OF STUDYING HUMAN ANATOMY AND THEIR INTRODUCTION INTO THE EDUCATIONAL PROCESS

V.G.Koveshnikov, I.Ya.Kozhemiaka, N.P.Mishenko, O.M.Scraybina, L.Y.Sankova

Abstract. As a results of the research aimed at perfecting educational-methodical materials the authors managed largely to achieve a standard approach to a study of anatomy, introduce up-to-date method and modes of teaching, knowledge evaluation, skills and abilities that made it possible to avoid subjectivism when evaluating students' knowledge.

Key words: standard, human anatomy.

State Medical University (Lugansk)

Надійшла в редакцію 10.02.2004 р.